

VAI TRÒ CỦA BÁO CHÍ CÁCH MẠNG VIỆT NAM TRONG CÔNG TÁC TUYÊN TRUYỀN, PHỔ BIẾN PHÁP LUẬT VỀ BIỂN, ĐẢO

NGUYỄN THỊ LIÊN (*)
MẠC THỊ HOÀI THƯƠNG (**)

Tóm tắt: Biển, đảo Việt Nam là bộ phận cấu thành lãnh thổ quốc gia, có vị thế trọng yếu cả về kinh tế, chính trị, quốc phòng, an ninh. Với mục đích bảo vệ chủ quyền quốc gia, thiện chí thực hiện các cam kết quốc tế, Việt Nam luôn tích cực tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo trên các phương tiện thông tin, truyền thông; trong đó báo chí đóng vai trò rất quan trọng. Bài viết phân tích và đề xuất một số giải pháp phát huy vai trò của báo chí nhằm nâng cao hiệu quả trong tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo thời gian tới.

Từ khóa: Báo chí; biển đảo; pháp luật; tuyên truyền; Việt Nam.

Abstract: Seas and islands are parts of the national territories of Vietnam, holding an important role in the economy, politics, and national defense and security. With the aim of protecting the national sovereignty and goodwill to comply with international commitments, Vietnam has always proactively promoted and disseminated the laws on seas and islands in the media, in which the press plays a very important role. This paper analyzes and proposes a number of solutions to promote the role of the press to improve the effectiveness of the propaganda and dissemination of laws on seas and islands in the upcoming time.

Keywords: Press; seas and islands; laws; propaganda; Vietnam.

Ngày nhận bài: 20/02/2025

Ngày biên tập: 01/4/2025

Ngày duyệt đăng: 23/4/2025

1. Vai trò của báo chí trong công tác tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo, bảo vệ chủ quyền biển, đảo

Biển, đảo là bộ phận thiêng liêng của Tổ quốc, là cửa ngõ giao thương với quốc tế, là địa bàn trọng yếu trong sự nghiệp xây dựng, bảo vệ Tổ quốc. Hiện nay, trên Biển Đông vẫn đang tồn tại các vấn đề lớn liên quan đến chủ quyền lãnh thổ. Những yếu tố gây mất ổn định, xâm phạm chủ quyền, an ninh vùng biển, đảo Việt Nam vẫn đang tiềm ẩn; nguy cơ xung đột vũ trang, tranh chấp vẫn chưa được loại trừ do đang tồn tại những nhận thức khác nhau về chủ quyền, những yêu sách chủ quyền trái với thông lệ và luật pháp quốc tế, áp đặt tư duy chủ quan, nước lớn trong các hoạt động ở Biển Đông. Các vấn đề an ninh phi truyền thống diễn biến ngày càng phức tạp tại khu vực này. Thêm vào đó, các thế lực thù địch, phản động ra sức tuyên truyền

xuyên tạc, phủ nhận đường lối, quan điểm, chính sách của Đảng và Nhà nước Việt Nam về quản lý, bảo vệ chủ quyền biển, đảo. Văn kiện Đại hội lần thứ XIII của Đảng chỉ rõ: “Tình hình Biển Đông diễn biến ngày càng phức tạp, khó lường, đe dọa nghiêm trọng đến hòa bình, ổn định của khu vực và môi trường đầu tư phát triển”⁽¹⁾.

Trước tình hình trên, việc tăng cường tuyên truyền nhằm nâng cao nhận thức, tạo sự đồng thuận trong toàn xã hội là rất cần thiết để bảo vệ chủ quyền biển, đảo Việt Nam. Trong đó, công tác tuyên truyền pháp luật về biển, đảo có vai trò quan trọng trên nhiều phương diện. Trong công tác tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo, báo chí giữ vai trò nòng cốt. Chỉ thị số 12/CT-TTg ngày 12/5/2021 của Thủ tướng Chính phủ về tăng cường công tác tuyên truyền, định hướng hoạt động truyền thông, báo chí phục vụ nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc; kịp thời chấn chỉnh và xử lý các vi phạm trong hoạt động báo chí, truyền thông

(*) ThS, (**) TS; Trường Đại học Luật Hà Nội

đã nhấn mạnh vai trò nòng cốt của báo chí, truyền thông, yêu cầu sự phối hợp đồng bộ của báo chí truyền thông với toàn hệ thống chính trị trong nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc.

2. Thực tiễn thực hiện vai trò của báo chí trong hoạt động tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo ở Việt Nam

Trong thời gian qua, việc thực hiện vai trò của báo chí trong tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo đã được thể hiện qua các nội dung chính như sau:

Thứ nhất, báo chí là lực lượng tiên phong trong tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo.

Các cơ quan báo chí đã chuyển tải nhanh chóng, kịp thời chủ trương, đường lối của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước về biển, đảo đến công chúng. Nội dung thông tin, tuyên truyền pháp luật về biển, đảo trên báo chí rất đa dạng: “Quá trình thông tin tuyên truyền trên báo chí đã khai thác, làm rõ những vấn đề có tính pháp lý để khẳng định chủ quyền các vùng biển, đảo của nước ta theo Công ước của Liên hợp quốc về Luật Biển năm 1982, các văn bản pháp luật của Việt Nam, trong đó có Luật Biển Việt Nam năm 2012; nhất là cơ sở pháp lý khẳng định chủ quyền của Việt Nam trên hai quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa như: biểu đồ, hải đồ, bản đồ...”⁽²⁾. Công tác tuyên truyền, phổ biến đã góp phần giúp Nhân dân nắm vững các quy định của luật pháp quốc tế và Việt Nam về biển, đảo; nâng cao ý thức trách nhiệm của Nhân dân trong bảo vệ chủ quyền biển, đảo; tranh thủ được sự đồng tình, ủng hộ của dư luận quốc tế đối với chủ quyền biển, đảo của Việt Nam. Mặt khác, báo chí cũng tham gia phản ánh kiến nghị của người dân với Đảng, Nhà nước về những bất cập, vướng mắc trong thực tiễn thi hành, chấp hành pháp luật về biển, đảo.

Thứ hai, các loại hình báo chí tham gia thực hiện tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo một cách đồng bộ, thống nhất.

Thông tin tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo được chuyển tải trên tất cả các loại hình báo chí, mỗi loại hình báo chí có những ưu thế riêng. Trong đó, các kênh truyền hình cập nhật thông tin hàng ngày một cách chính thống. Các đài truyền hình từ Trung ương

đến địa phương đều thông tin đầy đủ, bám sát từng diễn biến của các sự kiện; các thông tin pháp luật về biển, đảo được phân tích, phản ánh qua các thông điệp, ý kiến của lãnh đạo Đảng, Nhà nước, từ đó giúp công chúng nắm bắt những vấn đề thời sự, cập nhật chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước về biển, đảo. Trên sóng phát thanh, các chương trình thông tin về biển, đảo đã phát huy ưu thế khi kịp thời định hướng cho cán bộ, chiến sĩ, ngư dân miền biển, hải đảo nhận thức sâu sắc và quán triệt đường lối, chính sách, pháp luật của Đảng, Nhà nước để góp phần bảo vệ vững chắc chủ quyền biển, đảo.

Báo in được biên tập kỹ lưỡng, độ tin cậy về sự chính xác của thông tin rất cao là điều rất cần thiết khi tuyên truyền pháp luật về biển, đảo: “Nội dung thông tin, các bài viết về vấn đề biển, đảo trên báo in, tạp chí được đăng tải bám sát với định hướng tuyên truyền biển, đảo của Nhà nước... Nhiều bài viết được phân tích sâu thông qua các thể loại như bình luận, phóng sự, ký sự, phỏng vấn... đã tạo nên sự tác động mạnh mẽ đến nhận thức của độc giả trong công tác tuyên truyền các chính sách của Đảng, Nhà nước về vấn đề biển, đảo”⁽³⁾.

Với ưu thế nổi trội về tính đa phương tiện, tính phi định kỳ, khả năng tương tác, lưu trữ thông tin cao: “báo điện tử đã tuyên truyền các vấn đề liên quan về vấn đề biển, đảo đúng với đường lối, chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước trong việc nâng cao bảo vệ chủ quyền biển, đảo”⁽⁴⁾.

Thứ ba, hình thức chuyển tải thông tin tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo trên báo chí ngày càng đa dạng, phong phú.

Thông tin tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo được chuyển tải qua nhiều thể loại như: các tác phẩm thông tấn (tin, phỏng vấn, ghi nhanh, tường thuật, phóng sự, điều tra...); các tác phẩm chính luận (xã luận, bình luận, chuyên luận, tiểu phẩm...); các tác phẩm chính luận - nghệ thuật (ký sự, nhật ký, bút ký...). Thêm vào đó, kỹ thuật đồ họa, hình ảnh, video... được áp dụng tạo nên sự hấp dẫn, sinh động giúp công chúng hứng thú, không bị nhàm chán khi tiếp cận thông tin về biển, đảo, góp phần quan trọng vào việc nâng cao hiệu quả tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo của báo chí.

Thứ tư, báo chí góp phần tích cực vào đấu tranh phản bác các thông tin xuyên tạc về chủ quyền biển, đảo Việt Nam.

Báo chí thông tin, phân tích giúp độc giả có cái nhìn khách quan, xác thực về bản chất các sự việc liên quan đến biển, đảo của Việt Nam, âm mưu của các thế lực bên ngoài xâm phạm chủ quyền biển, đảo Việt Nam; góp phần đấu tranh phản bác kịp thời những thông tin bịa đặt, xuyên tạc về hoạt động bảo vệ chủ quyền biển, đảo Việt Nam. Trên cơ sở đó, báo chí góp phần dẫn dắt, định hướng dư luận đúng đắn, tích cực về chủ quyền biển, đảo Việt Nam.

Bên cạnh những mặt tích cực trên, vai trò của báo chí trong hoạt động tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo ở Việt Nam còn một số hạn chế như: *Thứ nhất*, nội dung thông tin, tuyên truyền pháp luật về biển, đảo trên báo chí chưa đa dạng, chưa thực sự hấp dẫn. Một số sản phẩm báo chí mang tính học thuật, chuyên sâu, chỉ phù hợp với một bộ phận công chúng báo chí là người nghiên cứu học thuật. Một số sản phẩm báo chí mang tính đơn điệu: “Nhiều bài viết được dẫn nguồn, biên tập đăng lại từ nhiều báo khác nhau, gây sự nhàm chán cho công chúng khi phải thấy nội dung của một bài viết hai lần”⁽⁵⁾, thậm chí là nhiều lần. *Thứ hai*, thời lượng, dung lượng thông tin về biển, đảo nói chung, pháp luật về biển, đảo nói riêng còn rất khiêm tốn, do đó thông tin tuyên truyền pháp luật về biển, đảo được chuyển tải cũng hạn hẹp. Các chuyên trang, chuyên mục về biển, đảo hầu hết phản ánh đa dạng thông tin về biển, đảo mà chưa chú trọng tuyên truyền chuyên sâu thông tin pháp luật về biển, đảo. *Thứ ba*, các bài viết đấu tranh phản bác lại luận điệu xuyên tạc của các thế lực thù địch về chủ quyền biển, đảo còn khiêm tốn, một số bài viết chưa thực sự sắc bén: “Tin, bài phóng sự có tính chất đấu tranh mạnh mẽ vẫn chưa nhiều, chưa phát huy hết nguồn tài nguyên thông tin, nhất là những thông tin về tình hình thực địa”⁽⁶⁾. *Thứ tư*, một số thể loại báo chí có chiều sâu còn ít được sử dụng trong tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo. Thể loại tin và bài phản ánh nghiêng về đưa tin là chủ yếu được sử dụng nhiều. Các bài viết thể hiện chiều sâu tư duy, có sức lôi cuốn

công chúng như phóng sự, ký sự, bình luận, phỏng vấn ít được sử dụng.

Những hạn chế trên xuất phát từ một số nguyên nhân: *Một là*, việc chỉ đạo công tác tuyên truyền biển, hải đảo còn thiếu tập trung, hướng dẫn chưa chuyên nghiệp, còn làm theo phong trào và gán quá mức vào một số sự kiện của bộ, ngành và địa phương⁽⁷⁾. *Hai là*, một số quy định của pháp luật về hoạt động báo chí chưa theo kịp thực tiễn, sự phát triển của công nghệ, truyền thông, mạng xã hội. *Ba là*, cơ sở vật chất phục vụ việc khai thác thông tin và truyền tin về biển, đảo còn thiếu, nhất là việc khai thác, truyền tin từ thực địa. *Bốn là*, nguồn nhân lực báo chí còn hạn chế cả về số lượng và chất lượng. Số người được cấp thẻ nhà báo kỳ hạn 2021-2025 tính đến tháng 12/2023 là 20.508 trường hợp, trong đó 7.587 trường hợp có bằng tốt nghiệp đại học trở lên ngành Báo chí⁽⁸⁾, con số này chỉ chiếm khoảng 37%. Đội ngũ nhà báo chuyên trách về biển, đảo còn ít. Vẫn còn xảy ra tình trạng nhà báo thông tin vụ việc chưa được kiểm chứng, vi phạm đạo đức nhà báo, vi phạm bản quyền. *Năm là*, việc nghiên cứu công chúng báo chí chưa được chú trọng nên một số sản phẩm báo chí chưa phân hóa được nội dung, thể loại phù hợp với từng đối tượng, ý kiến phản hồi của công chúng đối với các thông tin tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo còn hạn chế.

3. Giải pháp tiếp tục phát huy vai trò của báo chí trong hoạt động tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo

Thứ nhất, tăng cường công tác lãnh đạo của Đảng, quản lý của Nhà nước.

Cấp ủy và tổ chức đảng các cấp cần tăng cường hơn nữa công tác lãnh đạo đối với hoạt động tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo; tiếp tục bổ sung, hoàn thiện các chủ trương, chính sách nhằm phát huy vai trò của báo chí trong tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo. Đảng và Nhà nước ta cần chú trọng việc nâng cao nhận thức chính trị, pháp lý cho đội ngũ nhà báo. Ban Tuyên giáo và Dân vận Trung ương, các bộ, ngành liên quan cần cung cấp thông tin, kịp thời định hướng cho các cơ quan báo chí và nhà báo trong hoạt động tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo.

Thứ hai, nâng cao hiệu quả hoạt động của các cơ quan chủ quản, cơ quan báo chí và Hội Nhà báo Việt Nam.

Cơ quan chủ quản báo chí cần bám sát định hướng của Ban Tuyên giáo và Dân vận Trung ương trong công tác tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo; tăng cường chỉ đạo cơ quan báo chí thực hiện đúng tôn chỉ, mục đích; tăng cường đầu tư cơ sở vật chất, tạo điều kiện thuận lợi cho hoạt động của các cơ quan báo chí, đội ngũ nhà báo; chú trọng công tác nghiên cứu, trao đổi, tập huấn kỹ năng, nghiệp vụ để các cơ quan báo chí và nhà báo chia sẻ thông tin, kinh nghiệm trong tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo.

Các cơ quan báo chí cần xây dựng, phát triển chuyên trang, chuyên mục về biển, đảo; không ngừng đổi mới hình thức thông tin để nâng cao hiệu quả tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo; đào tạo, bồi dưỡng chuyên môn, nghiệp vụ, đạo đức cho đội ngũ nhà báo; xây dựng đội ngũ nhà báo chuyên trách về biển, đảo; có chính sách đãi ngộ, khen thưởng phù hợp, nhất là đối với nhà báo chuyên trách về biển, đảo, nhà báo công tác tại các miền biển, hải đảo.

Hội Nhà báo Việt Nam cần thực hiện tốt việc phối hợp với cơ quan quản lý nhà nước để tuyên truyền, phổ biến pháp luật về báo chí; tham gia giám sát việc tuân theo pháp luật về báo chí; thường xuyên tổ chức bồi dưỡng đạo đức nghề nghiệp, nghiệp vụ báo chí cho hội viên; tôn vinh nhà báo có tác phẩm chất lượng, hiệu quả trong tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo.

Thứ ba, phát huy tính tích cực, chủ động của đội ngũ nhà báo.

Các nhà báo phải có bản lĩnh chính trị, lập trường tư tưởng kiên định, vững vàng; tuân thủ quy định về đạo đức nghề nghiệp của người làm báo. Mỗi nhà báo cần không ngừng học tập nâng cao trình độ lý luận chính trị, đạo đức, lối sống; chủ động đấu tranh phòng, chống sự suy thoái về tư tưởng, chính trị, “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa”. Nhà báo cần tuân thủ quy định của pháp luật trong hoạt động báo chí để thông tin trung thực, đúng đắn về tình hình biển, đảo phù hợp với lợi ích của đất nước và của Nhân dân. Thường xuyên học tập nâng cao kiến thức lịch sử, pháp lý về biển, đảo để tuyên truyền,

phổ biến một cách chính xác, đầy đủ thông tin về biển, đảo; kịp thời phản ánh, phê phán, kiến nghị xử lý các biểu hiện, hành vi trái với đường lối, chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước về biển, đảo, các hoạt động khai thác trái phép tài nguyên biển, vi phạm chủ quyền biển, đảo quốc gia, vi phạm luật pháp quốc tế về biển, đảo. Đồng thời, rèn luyện phong cách viết ngắn gọn, rõ ràng; sử dụng chính xác các thuật ngữ liên quan đến biển, đảo; sử dụng ngôn từ đơn giản, dễ hiểu, dễ nhớ, phù hợp với từng đối tượng để nâng cao hiệu quả tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo.

Thứ tư, tăng cường nghiên cứu công chúng báo chí. Nghiên cứu công chúng trước khi tiếp nhận để đánh giá nhu cầu thông tin, lựa chọn nội dung, thể loại, phong cách báo chí phù hợp với công chúng. Nghiên cứu phản hồi của công chúng sau khi tiếp nhận các thông tin tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo để đánh giá về số lượng, các nhóm đối tượng, ý kiến phản hồi của công chúng nhằm nâng cao chất lượng, hiệu quả thông tin tuyên truyền, phổ biến pháp luật về biển, đảo để báo chí thực sự là diễn đàn của Nhân dân, là cầu nối giữa Đảng, Nhà nước và Nhân dân, qua đó phát huy sức mạnh toàn dân trong bảo vệ chủ quyền biển, đảo theo pháp luật Việt Nam và quốc tế./.

Ghi chú:

(1) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập II, Nxb CTQG-ST, H.2021, tr.88.

(2), (3), (4), (5) Dương Xuân Sơn, *Báo chí với vấn đề biển, đảo và duyên hải Việt Nam*, Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội, H.2016, tr.79; tr.92-93; tr.396-397; tr.397-398.

(6) Phạm Hồng Khánh, *Quản lý thông tin bảo vệ chủ quyền biển đảo trên truyền hình Việt Nam*, <https://hoinhabao.bacninh.gov.vn/news/-/details/7423099/quan-ly-thong-tin-bao-ve-chu-quyen-bien-ao-tren-truyen-hinh-viet-nam>.

(7) Xuân Lộc (2016), *Đa dạng hóa hình thức và nội dung tuyên truyền về biển, đảo*, <https://mic.gov.vn/da-dang-hoa-hinh-thuc-va-noi-dung-tuyen-truyen-ve-bien-dao-197132786.htm>, truy cập ngày 08/02/2025.

(8) Minh Duyên, *Công tác báo chí năm 2023 nhiều kết quả nổi bật*, <https://nvsk.vnnet.vn/cong-tac-bao-chi-nam-2023-nhieu-ket-qua-noi-bat-1-137874.vna>, truy cập ngày 09/02/2025.